

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN DOĞU ORTAKLIĞI ANLAŞMASI VE 'DOĞU'DAKİ VAZGEÇEMEDİĞİ ORTAĞI

Hazel ÇAĞAN ELBİR

Analist

Analiz No : 2017 / 21

31.10.2017

18-19 Ekim 2017 tarihlerinde Brükselde Ermenistanın Dışişleri Bakanı Edward Nalbandianın da konuşmacı olarak katıldığı Dördüncü Avrupa Ermeni Kongresi düzenlenmiştir. Kongrenin organizasyonu Adalet ve Demokrasi için Avrupa Ermeni Federasyonu (*The European Armenian Federation for Justice and Democracy* *EAFJD*) tarafından üstlenilmiştir[1]. Nalbandian toplantıda Avrupa Birliği ile Kasım ayında yapacakları anlaşmanın Ermenistana sağlayacağı olanaklardan bahsetmiştir. Ermenistanın Avrupa Birliği Doğu Ortaklığı Anlaşmasına ilgisi bilinmektedir. Doğu Ortaklığı, Avrupa Birliğinin ve AB üyelerinin altı Doğu Avrupa ülkesine açılım girişimidir[2]. Söz konusu altı ülke Azerbaycan, Moldova, Ukrayna, Belarus ve Gürcistan ve Ermenistandır. Doğu Ortaklığı, Avrupa Komşuluk Politikasının (*European Neighbourhood Policy*) özel bir boyutudur[3]. Doğu Ortaklığı, demokrasi istikrar ve iş birliği için ortak zemin oluşturulması amacıyla kurulmuş bir platformdur. Bu anlaşma ile AB ve ortakları daha güçlü hale gelecek, iç ve dış mücadelelerle daha iyi başa çıkabileceklerdir[4].

Ermenistan Dışişleri Bakanı Nalbandian Dördüncü Avrupa Ermeni Kongresinde, ABnin Ermenistan içindeki reformlar için değerli bir destek sağladığını, ABnin Ermenistanın devamlı surette verdiği insan hakları, hukukun üstünlüğü ve etkili yönetişim mücadelesini desteklediğini söylemiştir[5].

Ayrıca Nalbandian, Avrupa Birliğinin desteğinin Ermenistan ekonomisi, enerjisi, ulaşımı ve tarımı üzerinde etkin bir rolü olduğuna da değinmiştir. Nalbandian, Ermenistanın ve ABnin kapsamlı ve geliştirilmiş Ortaklık Anlaşmasının tamamlandığını ifade etmiştir. Bu anlaşmanın imzalanmasının Kasım ayında Brükselde düzenlenecek AB Doğu Ortaklığı Zirvesinin sağlayabileceği başarılardan biri olduğuna da konuşmasında değinmiştir.

Unutulmaması gereken bir nokta, Ermenistanın 2015 Kasımında Vilniusta Avrupa Birliği ile ortaklık ve serbest ticaret anlaşmasını imzalamaktan son anda vazgeçmesidir. Akabinde Avrasya Ekonomik Birliğine üye olmayı tercih etmiştir[6]. Ermenistanın AB ile ortaklık ve

serbest ticaret anlaşmasından vazgeçmesinin ardında Rusyanın etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim Ermenistanın Rusyaya enerji, askeri ve siyasi konularda doğrudan bağımlı olduğunu söylemek mümkündür. Ama görülüyor ki ne ABnin ne de Ermenistannın Rusyanın tutumuna rağmen çabalarından vazgeçmeye niyetleri vardır. Şimdi daha az bağlayıcılığı olan ama ilişkilerin de dinamik olduğunu gösteren bir anlaşma imzalamaları gündemdedir. Bu sefer de Ermenistanın vazgeçip geçmeyeceğini Rusyanın hamleleri belirleyecektir. Henüz imzalanmayan bu son anlaşma için de benzer bir durumun söz konusu olma ihtimalinden bahsetmek mümkündür. Nitekim Rusya, Avrupa Birliği Doğu Ortaklığı Anlaşması görüşmelerinin ardından Ermenistan ile bir dizi iş birliği girişimini gündeme getirmiştir. Bunlardan biri İran ve Ermenistan ile serbest ticaret alanı teklifi[7], diğeri ise Ermenistanla iş birliğine hazır olduğunun sinyallerini verdiği tarım alanındaki iş birliği[8] niyetidir. Bu niyetlerin açıklandığı tarihlerde Ermenistan ve Rusya arasındaki iktisadi zorlukların da üstesinden gelindiğine dair açıklama Başbakan Medvedev tarafından yapılmıştır. Tarım alanında Ermenistanın üretimini yaptığı ürünler patates, buğday, üzüm, şeker pancarı ve tütündür. Ermenistanda üretilen patatesi satın alan Gürcistan ile 2013te sorun yaşanmıştır. Ermenistanda üretilen patatesin sağlığa zararlı ve kalitesiz olduğu yönünde haberler 2013te gündeme gelmiştir[9]. 2015te Ermenistanın patatesinin Hollandadan ithal edildiği ve Gürcistana ihraç edildiği haberleri de bulunmaktadır[10].

Avrupa Birliği Büyükelçilerinin Doğu Ortaklığı (*Eastern Partnership*) konusunda Azerbaycan, Ermenistan ve Gürcistana verdikleri destek bilinmektedir[11]. Dördüncüsü düzenlenen Ermeni Avrupa Toplantısından önce, 3-6 Ekim tarihlerinde Avrupa Birliği Siyasi ve Güvenlik Komisyonunu oluşturan Avrupa Birliği Ülkeleri Büyükelçileri Azerbaycan, Ermenistan ve Gürcistana 3-6 Ekim tarihleri arasında ziyaret düzenlemiştir. Ziyaretin amacı stratejik Doğu Ortaklarına sundukları desteği göstermek, Avrupa Birliği iş birliğinin altını çizmek insan haklarına saygı konusundaki endişelerini hatırlatmak ve yenilikçi tutumları desteklemektir.

AB Büyükelçileri yoğun programları sırasında üç ülkede aralarında Ermenistan Cumhurbaşkanı Serzh Sarkisyan, Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev ve Gürcistan Cumhurbaşkanı Giorgi Margvelashvilinin de bulunduğu pek çok üst düzey görüşmeler düzenlemiştir. Geniş bir konu yelpazesinin ele alındığı toplantılar, Doğu Ortaklığı kapsamındaki ikili ve çoklu iş birliklerini ve bölgesel kalkınma ve yenilik çabaları da ele alınmıştır.

Bu anlaşmalardan çok önce, 2012 yılında Rusya ve Ermenistan arasında imzalanmış Rusya Federasyonu ve Ermenistan Cumhuriyeti Arasında 2020 Yılına Kadar Uzun Vadeli Ekonomik İş birliği programı imzalanmıştı. İmzalanan bu programda öngörüldüğü üzere Ermenistanın Hidroelektrik Santrallerinin modernizasyonu için Metsamor Nükleer Santralinin ikinci blokunun güvenliğinin artırılması, nükleer santralin işletme süresinin uzatılması ve Ermenistanda yeni enerji bloklarının yapılması öngörülmüştü. Aynı zamanda Ermenistan Amerika Birleşik Devletleri ile de yine aynı tarihlerde nükleer enerjinin de içinde bulunduğu bir memorandum imzalanmıştı[12]. Ancak Metsamor Nükleer Santralinin varlığının bölgesel güvenliği, tarımı ve yaşamı tehdit ettiği bu sebeple işletim süresinin uzatılmaması gerektiği vurgulanmıştı. Nükleer Santralin yarattığı endişeyi taşıyanlardan

biri de Avrupa Komisyonuydu.[13]

Avrupa Birliğinin Ermenistan ile yakınlaşmasının örnekleri son günlerde artmıştır. Bunlardan bir diğer de Ermenistanın Avrupalı Dostları (*European Friends of Armenia EuFoA)* Brükselde sözde devlet Dağlık Karabağ Cumhuriyeti (Artsakh) hakkında bir toplantı düzenlemiştir. Toplantıya yeni atanan sözde Dışişleri Bakanı Masis Mayilian ve Ombudsman Ruben Melikyan katılmıştır. Bilgilendirme toplantısına *EuFoA*nın Başkanı Diogo Pinto başkanlık etmiştir. Toplantıya Avrupa Birliği kurumlarından otuzun üzerinde temsilci, kordiplomatik, uluslararası sivil toplum örgütleri, araştırma toplulukları ve medya katılmıştır[14].

Toplantıda *EuFoA*nın Başkanı Pinto sözde cumhuriyet Dağlık Karabağ (Artsakh) ve anlaşmazlığın temsilcilerle konuşulabilmesi açısından fırsat olduğunu söylemiştir. Bölgedeki anlaşmazlık için yalnızca tek bir tarafın dinlenmesi Avrupa Birliğinin yanlı bir tutum sergilediğini ortaya koymaktadır. İnsan hakları ve insanlığa karşı suçlar temelinde düzenlenen toplantıda Azerbaycan topraklarının yüzde yirmisinin işgal edilmesine rağmen, bir diğer muhatabın Azerbaycan olduğu bilinmesine rağmen Azerbaycandan kimse davet edilmemiştir. Sözde Dışişleri Bakanı Masis Mayilian sözde cumhuriyet Artsakhın tanınmamasının AB ve Artsakh arasındaki iş birliği yolunda engel teşkil etmemesi gerektiğini söylemiştir. Doğu Ortaklığı Zirvesi, AB ve Ermenistan arasındaki yeni Kapsayıcı Ekonomik Ortaklık Anlaşması (*CEPA - Comprehensive Economic Partnership Agreement*) bu toplantının da konusunu oluşturmuştur[15]. Toplantının özünde ABnin bu iş birliğinin teşvikinde ve bölge üzerinde önemli bir rol oynayacağının altı çizilmiştir. Toplantıda bölgedeki yabancı düşmanlığından da bahsedilmiştir. İnsan hakları ihlâllerinin ve yabancı düşmanlığının Avrupada en fazla olduğu yerlerden biri olan Belçikada yabancı düşmanlığına karşı mücadele verilmesi söylemleri inandırıcılıktan uzaktır.

ABnin Ermenistana uzattığı dal aynı zamanda ABnin çifte standartlarını da göstermektedir. Birden fazla seferdir Ermenistanın Rusyanın etkisiyle AB ile iş birliğinden vazgeçmesi ve buna rağmen ABnin Ermenistanla iş birliği konusundaki ısrarcılığı, tüm bunlara ek olarak da Ermenistan tarafından işgal edilmiş Azerbaycan topraklarında kurulan ve tanınmayan sözde bir devletin tanıtımının ve savunuculuğunun AB tarafından yapılması, bölgedeki anlaşmazlıklara ilişkin muhatapların göz ardı edilmesi, sağlıklı bir tartışma zemini oluşturulmaması ABnin çifte standartlarını ortaya koymaktadır. ABnin bu tutumu hem AB içindeki hem de Kafkasyadaki istikrarsızlığın yükselmesine neden olabilecektir.

**Fotoğraf: SCHRANK-Russia-Oriental-Partnership.jpg*

[1] "About EAFJD," *EAFJD | Promoting a European Approach to Armenian Issues*, http://eafjd.eu/about.html

[2] "Eastern Partnership - EEAS - European External Action Service - European Commission," *EEAS - European External Action Service*,

https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/419/eastern-partnership_en

[3] "Eastern Partnership - EEAS - European External Action Service - European Commission," *EEAS - European External Action Service*, https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/419/eastern-partnership_en

[4] "Eastern Partnership - EEAS - European External Action Service - European Commission," *EEAS - European External Action Service*, https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/419/eastern-partnership_en

[5] "Nalbandian: The signing of the Armenia-EU agreement to become one of the main achievements of the Eastern Partnership Summit," *Panorama | Armenian news*, https://www.panorama.am/en/news/2017/10/19/Nalbandian/1852533

[7] "Russia Offers to Join Development of Iran-Armenia free trade zone," *Financial Tribune*, https://financialtribune.com/articles/economy-business-and-markets/74950/russia-offers-to-join-development-of-iran-armenia-free

[8] "Russia ready for agricultural cooperation with Armenia," *TASS*, http://tass.com/economy/972353

[9] Zaur Veliyev, *Ermenistan Ekonomisinin Yapısal Sorunları* (Yayınevi ve yayıncı belirtilmemiştir, 2015, 25)

[10] "Armenia's Potato Trade: Import from Holland, Export to Georgia," *Hetq*, http://hetq.am/eng/news/58303/armenias-potato-trade-import-from-holland-export-to-georgia.html

[11] "EU Ambassadors show support to Armenia, Azerbaijan and Georgia - EEAS - European External Action Service - European Commission," *EEAS - European External Action Service*, https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/33566/eu-ambassadors-show-support-armenia-azerbaijan-and-georgia_en

[12] Zaur Veliyev, *Ermenistan Ekonomisinin Yapısal Sorunları* (Yayınevi ve yayıncı belirtilmemiştir, 2015, 25)

[13] "METSAMOR AND REGIONAL NUCLEAR-SECURITY IN THE SOUTH CAUCASUS," *Avrasya İncelemeleri Merkezi - AVİM*, http://avim.org.tr/en/Yorum/METSAMOR-AND-REGIONAL-NUCLEAR-SECURITY-IN-THE-SOUTH-CAUCASUS

[14] "EU Engagement Could Contribute To Lasting Peace in Nagorno Karabakh - EuFoADirector," *Armenpress.am*, https://armenpress.am/eng/news/909655/eu-

engagement-could-contribute-to-lasting-peace-in-nagorno-karabakh---eufoadirector.html

[15] "EU Engagement Could Contribute To Lasting Peace in Nagorno Karabakh - EuFoADirector," *Armenpress.am*, https://armenpress.am/eng/news/909655/eu-engagement-could-contribute-to-lasting-peace-in-nagorno-karabakh---eufoadirector.html

Yazar Hakkında :

Hazel Çağan-Elbir AVİM'de analist olarak çalışmaktadır. Çağan-Elbir, Atılım Üniversitesi Politik Ekonomi bölümünde doktora çalışmalarına devam etmektedir.

Atıfta bulunmak için: ELBİR, Hazel ÇAĞAN. 2026. "AVRUPA BİRLİĞİ'NİN DOĞU ORTAKLIĞI ANLAŞMASI VE 'DOĞU'DAKİ VAZGEÇEMEDİĞİ ORTAĞI." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2017 / 21. Ekim 31. Erişim Kasım 21, 2026. https://avimbulten.org/public/tr/Analiz/AVRUPA-BIRLIGI-NIN-DOGU-ORTAKLIGI-ANLASMASI-VE-DOGU-DAKI-VAZGECEMEDIGI-ORTAGI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır